

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 14/1 2025 s. 13-25, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

VESİLETÜ'N-NECÂT'TA TUTARLILIK GÖRÜNÜMLERİ

Asuman KORALAY SARI*

Mediha MANGIR**

Geliş Tarihi: 19 Kasım 2024

Kabul Tarihi: 16 Şubat 2025

Öz

Vesîletü'n-Necât, Süleyman Çelebi'nin 1409'da mevlid türünde yazdığı bir eserdir. XV. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesi ile yazılan *Vesîletü'n-Necât*, Hz. Muhammed'in doğumunu ve hayatını anlatan manzum bir metindir.

Metin dil bilimi, metin olan ile olmayanı ayırt etmeyi hedefleyen belli metot ve terimlerle metinlerin sistemli ve yöntemsel bir biçimde incelenmesini sağlayan bilim dalıdır. Metin dil bilimi çalışmaları, metinleri metinsellik ölçütleri üzerinden değerlendirmektedir. Dilsel bir olgunun metin olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda belirlenen metinsellik ölçütlerinden biri de tutarlılıktır. Tutarlılık, metni oluşturan dilsel öğelerin mantıksal bir düzlemde metin içinde yer almasını ifade etmektedir.

Bu çalışmada Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât* adlı eserinin münacat bölümündeki tutarlılık görünümleri, Beaugrande ve Dressler'in tasnifi esas alınarak metnin sunduğu veriler doğrultusunda amaç-sonuç ve koşul-sonuç bağlantıları ile genişletilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Vesîletü'n-Necât*, münacat, metinsellik, tutarlılık görünümleri.

CONSISTENCY APPEARANCES IN *VESİLETÜ'N-NECÂT*

Abstract

Vesîletü'n-Necât is a work written by Süleyman Çelebi in 1409 in the genre of mevlid. written in old Anatolian Turkish in the 15th century, *Vesîletü'n-Necât* is a poetic text that narrates the birth and life of Prophet Muhammad.

Text linguistics is a field of study that aims to distinguish between what is and what is not a text, enabling the systematic and methodological examination of texts using specific methods and terminology. Studies in text linguistics evaluate texts based on criteria of textuality. One of the criteria for determining whether a linguistic phenomenon can be considered a text is coherence. Coherence refers to the logical arrangement of the linguistic elements within the text.

In this study, the consistency aspects in the münacat section of Süleyman Çelebi's work *Vesîletü'n-Necat* are expanded with purpose-result and

* Yüksek Lisans Öğrencisi; Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, asumankoralay@windowslive.com

** Doç. Dr.; Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, mediha.mangir@omu.edu.tr

condition-result connections in line with the data presented by the text, based on Beaugrande and Dressler's classification.

Keywords: *Vesiletü'n-Necât*, münacat, textuality, consistency aspects.

Giriş

Metin, kendisini oluşturan söz öbeği ve cümle dizilerinin birbirlerine bağdaşıklık ve tutarlılık ölçekleriyle bağlanarak bir anlam bütünü oluşturdukları, belli bir amaçla üretilmiş, başı ve sonu sınırlandırılmış, yazılı ve sözlü dil ürünüdür (Karaağaç, 2018, s. 585). Cümle üstü dil çalışmalarına yönelen dil bilimciler, metin incelemelerinin, tek tek cümle anlamlarını irdeleyerek değil cümlelerin birbirleriyle kurdukları anlamsal, mantıksal ve dilsel ilişkilerle mümkün olacağını saptamışlardır. Bu da dil biliminde metin incelemelerini bilimsel bir boyutta özelleştirmiş ve metin dil bilimi adı verilen alanın doğmasını sağlamıştır. Metin dil bilimi metinlerin sistemli ve yöntemsel bir biçimde incelenmesini sağlayan bir bilim dalıdır.

Belli metot ve terimler etrafında gelişimini sürdüren metin dil biliminin tam anlamıyla ortaya çıkışı ve şekillenmesi son yıllara aittir. 1950'den sonra Harris'le birlikte metin incelemeleri geleneksel yapıdan uzaklaşarak bilimsel bakış açısıyla yapılmaya başlanmış ve metin dil biliminin temelleri atılmıştır. Hartmann'ın 1964'te yazdığı "*Text, Texte, Klassen von Texten*" başlıklı makalesi, metin dil biliminin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Aksan ve Aksan, 1991, s. 93). Metin dil bilimi alanında yapılan sistemli ilk çalışma ise Roland Harweg'in 1968'de yayımladığı *Pronomina und Textkonstitution* adlı eseridir (Parlak, 2009, s. 11; Balyemez, 2011, s. 9). Metin dil biliminin geleneksel dil bilgisinden ayrıldığı yön metni nitelik bakımından incelemesidir. Dilsel iletişimin temel birimi olan metin, mantıksal, anlamsal ve dil bilimsel bir bütünlük gösterir (Dilidüzgün, 2021, s. 22). Metni bir bütün olarak ele alan metin dil biliminin nihai görevi, metin olan ile olmayanı ayırt edebilmektir. 1980'li yıllarda Robert de Beaugrande ve Wolfgang Dressler metin olan ile metin olmayanı ayırt etmeyi amaçlamışlardır. Beaugrande ve Dressler, *Introduction to Text Linguistics* (1981) adlı çalışmalarında, metni oluşturan sözcük ve cümlelerin önemli göstergeler olmasına rağmen tek başlarına yeterli olmadıklarını, asıl önemli konunun metnin insan iletişimindeki işlevleri olduğunu söylemişlerdir. Buradan hareketle bir metnin iletişimselliğini tanımlayabilmek için yedi metinsellik ölçütünden bahsederler. Bunlar; *bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilgisellik, durumsallık ve metinler arasılıktır* (Özkan, 2022, s. 16; Balyemez, 2011, s. 10). Metnin iletişim amaçlı olduğunu belirten Beugrande ve Dressler'e göre, bu ölçütlerden herhangi birinin karşılanmaması durumunda iletişim gerçekleşmeyecek olup orada metnin varlığından söz edilemez (Uzun, 2023, s. 1129).

Türkiye'de alana katkı sağlayıp metin dil biliminin zeminini hazırlayan araştırmacılardan biri Mehmet Rifat'tır. Rifat, *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları* adlı kitabında metin dil bilimi ile ilgili şunları söylemektedir:

Dil bilimin daha çok sözlü dile ve tümce düzeyine uyguladığı çözümleme yöntemlerinin yazılı dile, tümceötesi birimlere (daha çok yazınsal metinlere) uygulanması sonucu gelişen metindilbilim (metin dilbilgisi de denir) bir metnin bütünlüğünü, birliğini yaratan bağlantıları ve tutarlılıkları inceler. Bağlantılar, bir metindeki (özellikle yazınsal metinlerdeki) sözcüklerin (ya da tümcelerin) çizgisel olarak ekleniş biçimlerinin araştırılmasıyla ortaya konur. Tutarlılıklar ise, söylem türüne göre, metnin bütünüünün düzenlenmesinde etkili olan, uyulması gerekli zorunlulukların araştırılmasıyla belirlenir (Rifat, 2020, s. 102).

Metin dil bilimsel incelemeler, metnin küçük yapısında bağdaşıklık ve büyük yapısında tutarlılık üzerinden yapılır. Metin merkezli ölçütlerden biri olan tutarlılık, dilsel öğelerin konuyla

bağlantılı bir şekilde metinde yer almasıdır ve metnin genel bütünlüğünü ifade eder (Balcı, 2018, s. 158). Metnin derin yapısında kendini gösteren tutarlılık, metin oluşturucu ve metnin alımlayıcısı arasındaki anlamlandırma sürecinin doğru bir biçimde gerçekleşmesiyle ilgilidir (Çapan Tekin, 2023, s. 5). Bir edebî metnin anlamlandırılmasında, tutarlılık kavramı metin oluşturucuyu, metni ve metnin alıcısını ilgilendirdiği gibi, bunları etkileyen ve bunlardan etkilenen olay ve öğelerle de yakından ilgilidir (Lüleci, 2010, s. 45). Bir metinde tutarlılıktan bahsedebilmek için o metnin iletisinin tümünü kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesi, metnin sonunda ifade edilenlerin önceki ifadeleri desteklemesi ve metnin bütününe kendi içinde çelişmemesi gerekir (Karadeniz, 2015, s. 5). Tutarlılık yalnızca metinle ilgili bir kavram değildir. Metnin yanı sıra alıcının dünya bilgisi ve yorum becerisi de metni anlamlandırma süreci için gereklidir. Buradan hareketle, tutarlılığın metinle ilgili özellikler ve alıcıyla ilgili özellikler olmak üzere iki yönünden bahsetmek mümkündür. Cümleler arası bağlantı, olayların sıralanışı, konunun sürekliliği metinle ilgili özellikler iken art alan bilgisi ve idrak yeteneği de alıcıyla ilgili özelliklerdir (Balyemez, 2011, s. 276).

Tutarlılık, metinde anlatılmak istenilenin nasıl anlatıldığıyla ilgilidir. Anlatılanların belli bir oluş sırasıyla aktarılması ve birbirleriyle bağ kurması önemlidir. Bir metnin, alımlayıcısına temel bir izleği vermesi ve o temel izlek etrafında alt izleklerini şekillendirmesi o metnin tutarlılığını gösterir (Karataş, 2008, s. 112). Bir metinde tutarlılığı gösteren belirli dilsel öğeler bulunmaz, soyut anlam düzeyinde inceleme yapılır ve metinde bahsedilen konunun, dil dışı dünya gerçekleriyle kurduğu ilişkiler incelenir (Onursal, 2003). Parlak'a göre tutarlılık, metindeki kavramların ve ilişkilerin, birbirleriyle olan etkileşimi, düzenlenişi ve uyumuyla ilgilidir. Metnin bir özelliği olduğu kadar metnin alıcısına ait kavramsal sürecin de bir sonucudur (Parlak, 2009, s. 348).

Arapça *وَلَد* (v-l-d) kökünden türeyen mevlid doğum yeri ve doğum zamanı anlamlarına gelirken zaman içinde Hz. Muhammed'le özdeşleşerek, Hz. Muhammed'in doğumunu, hayatını, mucizelerini, ölümünü anlatan eserlerin ve bu eserlerin okunduğu törenlerin genel adı olmuştur. Süleyman Çelebi, Türk edebiyatında mevlid türünün öncüsü addedilir. Süleyman Çelebi'nin 1409'da (h. 812) tamamladığı *Vesîletü'n-Necât* adlı manzumesi, alan yazınında ilk mevlid örneği olarak kabul görmektedir. Yazar hakkında kaynaklardaki bilgiler son derece sınırlıdır. Tek eserinin, halk arasında Mevlid adıyla da bilinen, *Vesîletü'n-Necât* adlı yapıtı olduğu düşünülen şairin, son yıllarda yapılan araştırmalar neticesinde altı farklı şiiri tespit edilmiştir. Kütük ve Köksal'a göre *Vesîletü'n-Necât*'ın Michigan Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan çok eski nüshasının sonunda Süleyman Çelebi'ye ait bazı şiirler yer almaktadır (2022, s. 409). Köksal ve Kütük, bu şiirlerin *Vesîletü'n-Necât* ile üslup ve dil özellikleri açısından benzer özellikler taşıdığını ve şiirlerden birinin Hz. Muhammed için yazılan bir naat olduğunu belirtirken dört şiirin nasihat içerikli, bir şiirin de tasavvufi bir manzume olduğunu söylerler (2022, s. 417).

Vesîletü'n-Necât'ın yazılmasına sebep olan hadise, rivayete göre Bursa Ulu Cami'nde İranlı bir vaizin Bakara Suresi'nin 285. ayetini tefsir ederken vuku bulmuştur. Vaiz, tefsir sırasında Hz. Muhammed'in diğer peygamberlerden herhangi bir üstünlüğünün bulunmadığını söylemiş, bunun üzerine cemaat içinde bulunan Arap âlim itiraz ederek aynı surenin 283. ayetini delil göstermiştir. Aralarında çıkan anlaşmazlığa halk taraf olmuş ve İranlı vaiz için Arap bilgileri katlinin vacip olduğu yönünde bir fetva çıkartmışlardır (Kemikli, 2016, s. 18-19). Bu hadise üzerine Süleyman Çelebi ona ününü kazandıran eserini yazmıştır.

Metin dil bilimsel bir incelemenin yapıldığı bu çalışmada metinsellik ölçütlerinden tutarlılık görünümüleri esas alınmıştır. İncelenecek metin F. Kadri Timurtaş'ın MEB Yayınlarından *Mevlid-Vesiletü'n-Necât* adıyla yayımlanan eserinin münacat bölümünden seçilmiştir. Eserin münacat bölümü 34 beyitten oluşmaktadır. Bu bölümde yazar alıcıyı harekete geçirmeyi hedefler. Çelebi, eserinin münacat bölümünü genel hatlarıyla bir işe başlamadan önce Allah'ı anmanın gerekliliği, esmayihüsna ve tevhit inancı olarak üç konu üzerine kurgulamıştır. Bölümün ilk altı beytinde şair, Allah'ın adını anarak başlanılan her işin kolayca ilerleyeceğini, eksik kalmadan tamamlanacağını dile getirir. Bölümün 7-25. beyitleri arasında Allah'ın her an her yerde zuhur eden varlığından, mutlak hâkimiyetinden ve sıfatlarından bahsedilir. 25-34. beyitler arasında ise şair, Allah'ın birliği ve birleştiriciliği üzerinde durur.

1. Tutarlılık

Metin, birden fazla cümlelerin birbirleriyle farklı açılardan bağlantıda olduğu dilsel bir üründür. Metni oluşturan cümlelerin birbirleriyle bağlantılı olması ve bir bütünü oluşturmaları tutarlılıkla ilgilidir. Vardar, tutarlılığı *“Birbirini izleyen cümle ya da sözcelerin söz dizim, anlam ve kullanım bakımından, çelişmezlik ilkesine uygun biçimde bir arada bulunuşu”* (Vardar, 2002, s. 197) olarak tanımlar.

Beaugrande ve Dressler (1981) tutarlılığı *“kavram ve ilişkilerin düzenlenmesindeki karşılıklı uyum”*, Pearce (1977) ise *“metnin derin yapısında yer alan kavramlar arasındaki bağlantı”* olarak tanımlamışlardır (Lüleci, 2010, s. 114). Metnin derin yapısında oluşan anlamlar arasındaki mantıksal bağlantılar ile belirli dilsel öğeler tutarlılığı oluşturmaktadır. Tutarlılık, yalnızca metinle sınırlı bir özellik değildir, aynı zamanda alıcının anlama sürecinin de etkili olduğu metnin derin yapısında yer alan kavramlar arasındaki ilişkilidir. Tutarlılık, metni oluşturan cümlelerin birbirlerine göre yorumlanmasıyla oluşur. Metnin hem üreticisi hem de alıcısı tarafından aynı oranda tutarlı olabilmesi için dış dünya bilgilerinin hem metin üreticisi hem de metnin alıcısı tarafından paylaşılması gerekmektedir. Metinlerde mantıksal ve anlamsal bir bütünlük yoksa tutarlılıktan söz etmek mümkün değildir (Balcı, 2018, s. 159-160).

Günay'a göre bir metnin tutarlı olabilmesi için:

- Olguların yeniden ele alınarak yinelenmesi ve temel bir izlek etrafında gelişmesi,
- Her yeni bilginin öncekilerle bağlantı içinde olması ve önceki bilgilere katkı sağlaması,
- İyi düzenlenmesi, verilen her bilginin belli bir düzende alıcıya aktarılması, metindeki betimlemelerin metinle doğrusal bir ilişki içinde olması,
- Söylenmek istenen her şeyin anlatımı için gerekli bilgilerin verilmesi, eksiltile ya da sezdirim yoluyla yapılan anlatımlarda okurun fark edemeyeceği bilgilerin olmaması ve bu tür yapıların iyi kurulması,
- Metnin anlamsal olarak da tutarlı olması gerekmektedir (2023, s. 121-125).

Halliday ve Hasan (1976), metin tutarlılığının bağdaşıklık ilişkileriyle sağlanabileceğini savunur (Çapan Tekin, 2023, s. 25). Ancak metin bağdaşıklık gramatikal düzeyde görülürken metin tutarlılığı anlamsal ve mantıksal düzeyde gerçekleşir (Karataş, 2008, s. 111). Demirci, tutarlı bir metnin; serim, düğüm ve çözüm bölümlerinin metnin genelinde birbirinden ayrılmadan bütünlüğü sağlamak zorunda olduğunu ve sebep, sonuç, şart, mecaz, gereklilik, tariz vb. anlam bağlantılarının mantıksal kopukluk göstermeden tam bir akış içinde olması gerektiğini belirtir (2021, s. 248). Tutarlılık, anlam unsurlarının metnin tümünde süreklilik ve bütünlük arz edecek

şekilde eklenmesiyle ve bunun sonucunda alıcının algılama yeteneğine bırakılmış bağlantılarla oluşur (Güzelhan, 2013, s. 80; Balyemez, 2011, s. 271).

Dijk'in sınıflamasını esas alan Uzun, bir metindeki tutarlılık yapısının, bölümsel (local coherence) ve bütüncül (global coherence) tutarlılık olmak üzere iki düzeyde ortaya çıktığını ifade eder. Bölümsel tutarlılık, metindeki her yeni cümlelerin yorumlandıktan sonra kendinden önceki herhangi bir cümlelerin sunuluşuna bağlanmasıyla; bütüncül tutarlılık ise dil kullanıcılarının metnin bileşenlerinden yola çıkarak her yeni cümlelerin metnin bütünüyle kurduğu mantıksal ilişki doğrultusunda ortaya çıkmaktadır.

“Ali öğlen eve gitti.

Başı çok ağrıyordu, çalışmayı sürdüremeyecekti.”

Verilen örnek cümlelerde kendi anlam yorumlarının yanı sıra ikinci cümlelerin neden bağlantısıyla birinci cümleye bağlandığı görülmektedir. İki cümlelerin birlikteliği bu nedensellik bağıyla ilişkilendirilerek bölümsel tutarlılığı örneklemiştir. Verilen örnekteki ikinci cümle, Ali'nin ruhsal bunalımlarının ve ölüm kaygısının temel ileti olarak verildiği bir metinde geçseydi Ali'nin eve gidişiyle başı ağrıdığı için çalışmaya devam edemeyeceği arasında gerçeklik açısından birebir ilişki kurulamayacağının aktarıldığı görülecektir. Bu durum ise bütüncül tutarlılık ilişkisini örneklemiştir (Uzun, 1995, s. 111-112).

Tutarlılık görünümleri üzerinde çalışma yapan dil bilimciler, metin üzerinde şu başlıkları esas alarak tutarlılığı kategorize etmişlerdir: Beaugrande ve Dressler, tutarlılık ilişkilerini *özel-leştirme*, *genelleştirme*, *nedensellik*, *karşıtlık* ve *karşılaştırma* olarak sınıflandırmışlardır (Lülecî, 2010, s. 45). Kehler, tutarlılığı *benzerlik*, *neden-etki* ve *bitişiklik ilişkisi* olarak üç sınıfa ayırmıştır (Kehler 2002'den akt. İşeri ve Çapan Tekin, 2022, s. 1522). Dijk'e göre bölgesel ve bütünsel olarak iki düzeyde gerçekleşen tutarlılık ilişkileri; bölgesel tutarlılıkta *genelleştirme*, *özel-leştirme*, *yineleme / açıklama*, *karşıtlık* ve *sebe-sonuç* gibi bağlantılarla kendini gösterir (Özkan, 2022, s. 344). Uzun, tutarlılık görünümünü *özel-leştirme*, *neden-sonuç*, *neden*, *zaman*, *karşılaştırma* ve *karşıtlık bağlantısı* olarak değerlendirmiştir (1995, s. 113-135). Karataş, tutarlılık görünümünü, metnin anlamsal ve mantıksal düzeyi başlığı altında *sebeplilik bağlantısı*, *açıklama bağlantısı*, *özetleme ve ayrıntılı anlatım bağlantısı*, *özel-leştirme* ve *genelleştirme bağlantısı* ile *karşılaştırma bağlantısı* olarak incelemiştir (2008, s. 171-174). Yılmaz'a göre metinde tutarlılık bağlantılarını sağlayan başlıca ilişkiler; *özel-leştirme*, *genelleştirme*, *neden-sonuç*, *amaç*, *karşılaştırma* ve *karşıtlık bağlantısıdır* (2010, s. 10).

Metinselliğin önemli özelliklerinden biri tutarlılıktır. Yazar alıcıya iletmek istediği mesajı anlamsal ve mantıksal bir bütünlük içinde sunar (Tekşan, 2018, s. 231-232). Edebî metinlerin anlamlandırılma süreçlerinde, cümleden büyük birimlerin incelenmesi tutarlılık çevresinde ele alınmaktadır (Lülecî, 2010, s. 114). Buradan hareketle bu çalışmada, Allah'ın adının her işin başlangıcında anılması gerektiği, Allah'ın güzel isimlerinin betimlemesinin yapıldığı ve Allah'ın bir ve tek oluşunun anlatıldığı münacat bölümünde yer alan beyitlerdeki tutarlılık görünümü incelenmiştir. Tutarlılık görünümünün incelendiği bu çalışma, Beaugrande ve Dressler'in tasnifi esas alınarak metnin sunduğu veriler doğrultusunda amaç-sonuç ve koşul-sonuç bağlantıları ile genişletilmiştir.

1.1. Münacatta (*Vesiletü'n-Necât*) Tutarlılık Görünümleri

1.1.1. Özelleştirme Bağlantısı

Cümleler arasında kurulan özelleştirme ilişkisi, metinsel tutarlılığın sağlanmasında sık kullanılan bağlantılardan biridir. Özelleştirme bağlantısı, metinde geçen genel bir ifadenin yeni eklenen bilgilerle sınırlandırılmış hâlidir. Genelden özele gerçekleşen bu ilişkide yeni eklenen bilgi önceki bilgiye ait ayrıntı verir (Özkan, 2022, s. 346).

Üst terim-alt terim ya da genelden özele doğru ilişki içeren özelleştirme bağlantısı, metnin bölüm başlığında ve içeriğinde gözlemlenir. Bölüm başlığı *Münacat*'tır. Allah'a yalvarıp yakarmak, istek ve niyazda bulunmak anlamına gelen münacatlar, günahlardan pişmanlık duyularak Allah'a tövbe ve istiğfar niyetiyle edebî kaygılardan uzak sade bir üslupla yazılmışlardır (Ay, 2024, s. 1045). Dolayısıyla metnin alıcısı, şairin bu bölümde Allah'a yakaracağını bilir.

Şair, bölüme Allah'a dua ederek başlar. Allah'ın bağışlayıcı, merhametli, her işi kolaylaştıran olduğunu söyler ve sonraki beyitlerde Allah'ın sıfatları sayılır. Beyitler incelendiğinde ise önce üst adlandırma olarak Allah verilmiş, sonraki beyitlerde Allah'ın sıfatları alt adlandırma olarak özelleştirilmiştir.

(5) Bir gez Allah dise ışk ile lisân

Dökülür cümle güneş mîsl-i hazân

(9) Âlim ü Al'âm ü *Gaffâr-üz-zünûb*

Sâni u Tevvâb ü *Settâr-ül-uyûb*

(10) Dâim ü Deyyân ü Muhsî vü Şekûr

Vâhib-ül-ihsân Ganî Fettâh-ı nûr

(11) *Sâdik-ul-kavl ü Azîm ü Zü'l-celâl*

Kâsim-ür-rızk u Mukîm ü Lâyezâl

Metnin beşinci beytinde, bir kez aşk ile Allah (üst adlandırma) denildiğinde tüm günahların sonbahar yaprağı gibi döküleceği ifade edilmiş, metnin dokuzuncu bölümünde Allah'ın *Gaffâr-üz-zünûb* (günahları bağışlayan) ve *Settâr-ül-uyûb* (ayıpları, kusurları örten) sıfatları ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur. Bu özelleştirme bağlantısı münacat bölümünün diğer beyitlerinde de devam eder: *Vâhib-ül-ihsân* (bağışlayan), *Fettâh-ı nûr* (nur veren), *Sâdikul-kavl* (doğru sözlü), *Kâsim-ür-rızk* (rızk dağıtan) vb.

(28) *Cümle âlem* yoğ iken ol var idi

Yaradılmışdan ganî cebbâr idi

(29) Var iken ol yoğ idi *ins ü melek*

Arş u ferş ü ay güneş hem nüh felek

Ayrıca yirmi sekizinci beyitteki *cümle âlem* ifadesinden sonra gelen *ins ü melek*, *arş u ferş ü ay güneş* sözcükleri metindeki özelleştirme bağlantısına örnek teşkil eder.

1.1.2. Genelleştirme Bağlantısı

Metinsel tutarlılığın sağlanmasında, cümleler arasında genelleştirme bağlantısından da yararlanılmaktadır. Genelleştirme bağlantısı ile metin aracılığıyla verilmek istenen mesaj daha somut bir şekilde alıcıya aktarılır (Yılmaz, 2007, s. 129).

(28) Cümle âlem yoğ iken ol var idi

Yaradılmışdan ganî cebbâr idi

(29) Var iken ol yoğ idi ins ü melek

Arş u ferş ü ay güneş hem nüh felek

(30) Sun' ile *bunları* ol var eyledi

Birliğine *cümle* ikrâr eyledi

Yirmi sekizinci beyitte, cümle âlem yokken Onun varlığından, diğer yaratılmışlardan daha kuvvetli ve üstün olduğundan; yirmi dokuzuncu beyitte ise Allah varken henüz yer, gök, ay, güneş, melek ve insanların olmadığından bahsedilir. Yirmi sekizinci beyitte yer alan *cümle âlem* ile yirmi dokuzuncu beyitteki *ins ü melek, arş u ferş ü ay güneş* sözcükleri özelleştirme bağlantısı kurmuştur. Otuzuncu beyitte *bunları* onun isteyerek yarattığı ve onun birliğini tüm kâinatın kabul ettiği söylenir. Burada geçen *bunları* ve *cümle* sözcükleriyle genelleştirme yapılmış ve bir önceki beyitte yer alan sözcüklere gönderimde bulunulmuştur.

1.1.3. Neden-Sonuç Bağlantısı

Cümleler arasında kurulan neden-sonuç ilişkisi, metinsel tutarlılığın sağlanmasında kullanılan bağlantı türlerinden biridir. Bu bağlantı türünde bir olayın gerçekleşmesi başka bir olayın gerçekleşmesini koşullu olarak sınırlandırır. Bir başka ifadeyle peş peşe gelen cümlelerde bir olay ya da durumun gerçekleşmesi başka bir cümlemin varlığına bağlıdır (Özkan, 2022, s. 366). Metinlerdeki neden-sonuç bağlantıları, genellikle birleşik cümle yapıları ile bağlaçlı kullanımlarda görülür ve hatırlatma amacı taşırlar (Uzun, 1995, s. 119, Yaylagül, 2010, s. 83).

(1) Allah adın zikr idelüm evvelâ

Vâcib oldur cümle işde her kula

(4) Her nefesde Allah adın di müdam

Allah adıyla olur her iş tamâm

İslam inancına göre Allah'ın adıyla başlanılan her iş kolaylaşacak ve onun yardımıyla hayırla sonuçlanacaktır. Bölümün birinci ve dördüncü beyitlerinde, bir işe başlamadan önce Allah adının anılmasının nedeni, bunun her kula vacip olmasına ve Allah'ın adıyla her işin tamamlanacak olmasına bağlanır. Beyitlerdeki neden-sonuç bağlantıları hatırlatma işleviyle karşılanır. Peygamber a.s. buyurdu: “Allah adı ile başlamamış olan her ehemmiyetli iş güdük ve neticesiz kalır.” (Timurtaş, 1990, s. 4).

Bölümde geçen örnek cümlede, bir işin eksik ve sonuçsuz kalmamasının nedeni, o işe Allah'ın adının anılarak başlanmasıdır.

1.1.4. Amaç-Sonuç Bağlantısı

Amaç bağlantısı, gerçekleşmesi mümkün olan bir olayın ya da durumun belli bir plan dâhilinde başka bir olay ya da durum aracılığıyla gerçekleştirilmesidir. Banguoğlu, amaç bağlantısı için “iki unsurdan birinin ötekini gerçekleştirme amacı güttüğünü göstermeye yarayan

bağlantılar” şeklinde tanım yapar (2019, s. 393). Eski Anadolu Türkçesinde 2. kişi çokluk - (y)AsIz istek eki, ‘-mAk için...’ anlamında da kullanılarak maksat bildirir (Gülsevin, 2020, s. 117).

(34) Ger dilersiz bulasız oddan necât

İşk ile derd ile eydün es-salât

Bölümün otuz dördüncü beytinde amaç bağlantısı, kıyamet inancı ile sağlanmıştır. Örnek beyitte, metnin alıcısı salavat getirmeye davet edilerek kıyamet gününde cehennem ateşinden kurtulması amaçlanmıştır.

1.1.5. Koşul-Sonuç Bağlantısı

İki unsurdan birinin diğeri için varlık şartı olduğunu gösteren koşul-sonuç bağlantısı, metinde örtük bir biçimde ifade edilir (Banguoğlu, 2019, s. 393, Özkan, 2022, s. 417). Metinlerde koşul-sonuç bağlantısı, -sA ekiyle kurulabileceği gibi -(y)A istek kipiyle de kurulabilmektedir. -(y)A biçim biriminin “her kim” sözcük grubuyla kurduğu birleşik cümlelerde şart anlamı taşıması koşul-sonuç bağlantısı kurmaktadır (Gülsevin, 2020, s. 117).

(1) Allah adın her kim ol evvel ana

Her işi âsân ide Allâh ana

(3) Allah adı olsa her işün öni

Hergiz ebter olmaya anun sonı

(5) Bir gez Allah dise işk ile lisân

Dökülür cümle güneş misl-i hazân

Birinci beyitte, bir kimsenin işlerinin kolaylaşması Allah’ın adını her şeyden önde anmasına bağlı kılınmıştır. Üçüncü beyitte de her işten önce Allah adı anılırsa o işin eksik kalma-yacağından söz edilir. Beşinci beyitte ise bir kez aşk ile Allah denildiğinde tüm günahların son-bahar yaprağı gibi döküleceği söylenmiştir. Beyitlerde sözü edilen sonuçlara ulaşmanın şartı, Allah’ın adını her şeyden önce zikretmektir.

1.1.5. Karşılaştırma Bağlantısı

Metinsel tutarlılığın sağlanmasında yararlanılan bir diğer tutarlılık görünümü karşılaştı-rma bağlantısıdır. Karşılaştırma bağlantısı ile metinde örtük olarak verilen bazı sezdirimler metnin alıcısına aktarılır (Uzun, 1995, s. 129). Böylelikle metnin alıcısı, dünya bilgisi aracılığıyla metne dair çıkarımda bulunur. Karşılaştırma bağlantısı ile metindeki olay, durum ya da kişilerin birbirlerine göre güçlü ya da zayıf yönleri üzerine dikkat çekilir. Alıcı, metinle ilgili farklı yorumlarda bulunarak metnin anlam dünyasının genişlemesine katkı sağlar (Özkan, 2022, s. 401).

(32) Bâri ne hâcet kılavuz sözi çok

Birdür ol kim *andan artuk* Tanrı yok

Metnin otuz ikinci beytinde, fazla söz söylemeye gerek olmadığından, Allah’ın birliğinden ve ondan başka Tanrı olmadığından bahsedilir. Beyitte geçen ‘*andan artuk*’ ifadesiyle karşılaştırma bağlantısı kurularak Allah’ın birliğinden ve tekliğinden söz edilmiştir.

(33) Haşre dek ger dinilürse bu kelâm

Nice haşr ola bu olmaya tamam

Eserin otuz üçüncü beytinde, tevhit inancının kıyamet yaşansa dahi bitmeyeceği vurgu-lanmıştır. Kıyamet öncesi ve kıyamet sonrası arasında yapılan karşılaştırma, ‘*Nice haşr ola bu*

olmaya tamam' dizesinde kendini göstermiştir.

1.1.6. Karşıtlık Bağlantısı

Cümleler arasında kurulan karşıtlık bağlantısı, metinsel tutarlılığın sağlanmasında kullanılan bir başka ilişki türüdür. Karşıtlık bağlantısı, cümleler arasındaki durumların ya da olayların birbirine zıt ifadelerle bağlanmasıyla oluşur. Bu vesileyle de metnin alıcısı metne dair farklı yorumlarda bulunabilir. Karşıtlık bağlantısı ile metinde verilmek istenen ileti vurgulanırken aynı zamanda birbirine karşıt ifadelere dayalı yorumlar aracılığıyla metnin anlamını genişleten değerlendirmelerin yapılması kolaylaşır (Özkan, 2022, s. 405).

(26) Birdür ol birliğine şek yok-durur

Gerçi yanlış söyleyenler *çok*-durur

(27) *Varı* yok *yoğu* var iden ol-durur

Dünyada her olanı ol oldurur

Yirmi altıncı beyitte, Allah'ın bir olduğu ve onun birliğinden şüphe edilemeyeceğinden ancak bunun aksini söyleyenlerin de çok olduğundan bahsedilmiştir. Burada *yok* ve *çok* bağlamsal karşıtlığı ifade ederken *gerçi* sözcüğüyle de karşıtlık bağlantısı sağlanmıştır. Yirmi yedinci beyitte ise *var* ve *yok* sözcüklerinde kavramsal karşıtlık ilişkisi söz konusudur.

2. Sonuç

Metin, parçaların birleşimiyle oluşan bağdaşık ve tutarlı bir bütündür. Parçaların birleşimi rastlantısal değil metin kurucunun alıcıya vermek istediği mesajı doğru ifade şekilleriyle oluşur. Metin dilbilimsel çalışmalar, metnin yüzey ve derin yapısında ortaya çıkan gramatikal, anlamsal ve mantıksal bağların metnin içinde analiz edilmesi üzerine kuruludur.

Bu çalışmada, İslam inancı ve Hz. Muhammed sevgisi etrafında şekillenen Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât* adlı eseri tutarlılık görünümleri açısından ele alınmıştır. Eserin yazıldığı günden bugüne kadar güncelliğini koruması, sade bir üslupla yazılmış olmasına ve halkın dinî inançlarına referans oluşturmaya bağlanır. *Vesiletü'n-Necât*'ın sade bir üslupla yazılması metnin alıcısının eseri kolay alımlamasını sağlamıştır. Metnin mantıksal bağlantısını ifade eden tutarlılık, metni oluşturan cümlelerin birbirlerine göre yorumlanmasıyla oluşur. Sadece metin içi ilişkilerle kalmayan tutarlılık, metnin alıcısının anlama sürecinde etkin rol oynadığı metnin derin yapısındaki kavramlar arasındaki ilişkileri de bünyesinde barındırır. Metnin mantıksal ve anlamsal bütünlüğü, kendini oluşturan öğeler arasındaki belirli görünümlele şekillenir.

Vesiletü'n-Necât'ın dil ve üslup özelliklerinin açık ve sade oluşu ile eserde temel izleğin İslam âleminin en önemli değeri olan Hz. Muhammed etrafında şekillenmesi ve alıcının da art alan bilgisine sahip olması metnin çözümlenmesine olanak sağlamıştır. Allah aşkının anlatıldığı, onun adıyla başlayan her işin kolaylaşacağı ve onun evren üstünde tek kudret sahibi olduğunun anlatıldığı Münacat bölümünde; *özelleştirme*, *genelleştirme*, *neden-sonuç*, *amaç-sonuç*, *koşul-sonuç*, *karşılaştırma* ve *karşıtlık bağlantıları*yla tutarlılık sağlanmıştır. Metnin bir bütün olduğu mantıksal zeminde çeşitli tutarlılık görünümüyle desteklenmiştir.

Vesiletü'n-Necât'ın Münacat bölümünde tutarlılık görünümünün incelendiği bu çalışmada metindeki tutarlılık bağlantısının, genelden özele veya özelden genele betimleme ve sezdirim yoluyla, gönderimlerle, biçim birimlerle ve zıtlık bildiren kavramlarla sağlandığı tespit edilmiştir. *Vesiletü'n-Necât*'ın Münacat bölümünde tutarlılık görünümü analiz edilebilir düzeydedir.

Münacat bölümünde tutarlılığı sağlayan en önemli unsurlardan biri özelleştirme bağlantısıdır ve incelenen metin genel olarak özelleştirme bağlantısı üzerine kurulmuştur. Özelleştirme bağlantısı ile metnin alıcısı, konuyu zihninde daha kolay kavrayabilir. Çelebi, özelleştirme bağlantısı ile vermek istediği mesajı tekrarlayarak ayrıntılara inmiş, temel izleği vurgulayarak akılda kalıcılığı sağlamış ve alıcı üzerindeki etkisini arttırmıştır. Aynı zamanda bu bağlantıyla metnin alıcısına nasihatlerde bulunulmuştur. Şair, anlatım esnasında bu bağlantı türünü kullanarak alıcının dikkatini dağıtmadan konu üzerine odaklanmasını hedeflemiştir. Münacatta üst adlandırma olarak *Allah* adı, sonraki beyitlerde Allah'ın sıfatları biçiminde alt adlandırma olarak özelleştirilmiştir. Ayrıca, *âlem* ifadesinden sonra gelen *ins ü melek, arş u fers ü ay güneş* kavramları da metindeki özelleştirme bağlantısına örnektir.

Genelden özele veya bütünden parçaya şeklinde gerçekleşen genelleştirme bağlantısı, metinde gönderimler yoluyla sağlanmıştır. Genelleştirme bağlantısı ile alıcıya verilmek istenen mesaj somut bir şekilde sunulmuş ve bu vesileyle de alıcının zihninde kavram kargaşası sağlayacak herhangi bir duruma mahal verilmemiştir. Metinde geçen *bunları* ve *cümle* sözcükleriyle genelleştirme yapılmış ve önceki beyitlerde yer alan sözcüklere gönderimde bulunulmuştur.

Metinsel tutarlılığın sağlanmasında kullanılan neden-sonuç, amaç-sonuç ve koşul-sonuç bağlantıları, ilgili beyitlerin devamında sonuçlanmış ve alıcının zihninde soru işareti bırakılmamıştır. Bu vesileyle alıcı, verilen bilgiler arasındaki ilişkileri daha kolay anlamlandırmıştır. Şair; neden, amaç ve koşul bağlantılarını sonuçlandırarak metnin alıcısının ikna edilmesini sağlamıştır. Metinde neden-sonuç, amaç-sonuç ve koşul-sonuç bağlantıları, genellikle birleşik cümle yapıları ve bağlaçlı kullanımlarla karşılanmıştır. Beyitlerdeki neden-sonuç bağlantıları hatırlatma anlamını karşılarken 2. kişi çokluk *-(y)Asİz* istek eki, *‘-mAk için...’* anlamında kullanılarak amaç bildirmiştir. Metinde koşul-sonuç bağlantısı da *-sa* ve *-(y)A* biçim birimleriyle işaretlenmiştir. Ayrıca *-(y)A* biçim biriminin *“her kim”* sözcük grubuyla kurduğu birleşik cümle yapısı koşul-sonuç bağlantısı oluşturmuştur.

Metindeki karşılaştırma bağlantısı sayesinde örtük olan anlam, sezdirimler yoluyla alıcıya aktarılmıştır. Bağlantı türünün örneklendirildiği beyitte alıcı *andan artuk* ifadesiyle mutlak üstünlüğün Allah'a ait olduğunun çıkarımında bulunur. Metinde kıyamet öncesi ve kıyamet sonrası arasında yapılan karşılaştırma, *‘Nice haşr ola bu olmaya tamam’* dizesinde kendini göstermiştir.

Dünya üzerindeki her olgu, durum, olay ya da kavram zıttı ile bir aradadır ve onunla birlikte anlam değeri kazanır. Karşıtlık bağlantısı ile metnin alıcısı bağlamdan hareketle metne dair farklı yorumlarda bulunabilir. Bu durum metnin anlamının genişlemesini sağlar. İncelenen bölümde karşıtlık bağlantısını sağlayan ögeler bir diğerini vurgularken aynı zamanda metnin anlamını genişleten yorumların yapılmasını da sağlamıştır. Metinde *yok* ve *çok* sözcükleri, bağlamsal karşıtlığı ifade ederken *gerçi* sözcüğüyle de karşıtlık bağlantısı sağlanmıştır. Ayrıca metindeki *var* ve *yok* sözcüklerinde de kavramsal karşıtlık ilişkisi söz konusudur.

Vesiletü'n-Necât'ın Münacat bölümünde tüm bu bağlantılar yoluyla konu ve kavram devamlılığı sağlanmış (Allah'ın affedici ve kolaylaştırıcı oluşu, üstünlüğü vs.), bu da metni tutarlı kılmıştır. Tutarlılık bağlantıları ile metnin anlam dünyası genişlemiş, metnin alıcısı ise metni daha kolay kavrayarak anlamlandırmıştır. İncelenen metnin tümünde birbiriyle çelişen herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu durum, tutarlılığın metin içinde sağlam bir şekilde yerleştirildiğinin göstergesidir.

Kaynaklar

- Aksan, M. ve Y. Aksan. (1991). Metin kavramı ve tanımları. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 90-103. http://dad.boun.edu.tr/tr/pub/issue/29237/313014#article_cite
- Ay, O. (2024). Bir münacat örneği olarak Kul Deli münacatı. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8(2), 1044-1063. [Doi:10.34083/akaded.1501921](https://doi.org/10.34083/akaded.1501921)
- Balcı, H. A. (2018). *Metindilbilimin abc'si*. Ankara: Say.
- Balyemez, S. (2011). *Dede Korkut Hikâyeleri'nin metin dil bilimsel yapısı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Banguoğlu, T. (2019). *Türkçenin grameri*. Ankara: TDK.
- Çapan Tekin, S. (2023). *Farklı türde metinlerde tutarlılık görünüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirci, K. (2021). *Türkoloji için dil bilim*. Ankara: Anı.
- Dilidüzgün, Ş. (2021). *Metindilbilim ve Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı.
- Gülsevin, G. (2020). *Eski Anadolu Türkçesinde ekler*. Ankara: TDK.
- Günay, V. D. (2023). *Metin bilgisi*. İstanbul: Papatya.
- Güzelhan, S. (2013). *Metindilbilim ve Heinrich Böll'ün Mein Trauriges Gesicht adlı kısa öyküsünün metin dil bilimsel incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- https://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/irem_onursal_turkce_metinler_bagdasiklik_tutarlilik.pdf [Erişim Tarihi: 12.01.2025]
- İşeri, K. ve Çapan Tekin, S. (2022). Denemelerde tutarlılık ilişkileri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(4), 1521-1530. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2840047>
- Karaağaç, G. (2018). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Karadeniz, A. (2015). Metindilbilimi temelli metin çözümlemesinin bağdaşıklık araçlarını kullanma ve tutarlı metin oluşturma becerilerine etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-17. [Doi:10.17860/efd.72148](https://doi.org/10.17860/efd.72148)
- Karataş, Y. (2008). *Metin incelemesinde söylem bilim yöntemi "Binbir Gece Masalları üzerinde bir uygulama"*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kemikli, B. (2016). *Mevlid külliyyâtı* (I. Cilt). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Köksal, M. F. ve R. Kütük. (2022). Vesiletü'n-Necât'ın en eski nüshası ve Süleyman Çelebi'nin bilinmeyen şiirleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 28, 409-417. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3169793>
- Lüleci, M. (2010). *Yeni bir disiplin olarak metin dilbilim ve Türk edebiyatına metindilbilimsel bir yaklaşım*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, E. (2022). *Nehcü'l-Ferâdis'in metindilbilimsel yapısı (1.bap)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Parlak, H. (2009). *Kutadgu Bilig'in metindilbilimsel yapısı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rifat, M. (2020). *XX. Yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları-1*, İstanbul: Yapı Kredi.

- Timurtaş, F. K. (1990). *Mevlid-Vesîlet-ün Necât*. İstanbul: MEB.
- Uzun, L. S. (1995). Orhon Yazıtlarının metindilbilimsel yapısı. *Türk Dilleri Araştırma Dizisi*, 7, 111-112. [Doi:10.7884/teke.1276484](https://doi.org/10.7884/teke.1276484)
- Uzun, M. (2023). Bir metin dil bilimsel çözümleme: Yusuf Atılgan'ın "Tutku" adlı hikâyesinde bağlaşıklık ve tutarlılık. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 12(3), 1128-1158.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil.
- Yaylagül, Ö. (2010). *Ebvâb-ı Şîfa metin dilbilimsel bir inceleme*. Ankara: KÖKSAV Tengrim Türklük Bilgisi Araştırmaları Dizisi.
- Yılmaz, E. (2007). Sait Faik'in ilkbaharı: Bir ilkbahar hikâyesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 125-136. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11226/134029>

Extended Abstract

Vesîletü'n-Necât (Means of Salvation) is a work written by Süleyman Çelebi in the mevlid genre in 1409 (h. 812). In his work, Çelebi argues that salvation can only be achieved by adhering to the spiritual personality of Muhammad the Prophet, the Quran, the Sunnah, and Islam. Written in Old Anatolian Turkish in the 15th century, *Vesîletü'n-Necât* is a verse text that tells the story of the birth and life of Muhammad the Prophet.

Çelebi shaped *Vesîletü'n-Necât* around the Islamic faith and love for Muhammad the prophet. The work has maintained its relevance since the day it was written. One of the reasons for this is that it was written in a simple style, and another is that it is a reference to the religious beliefs of the people. The simple style of *Vesîletü'n-Necât* allowed the reader of the text to easily absorb the work. This situation also brought about different interpretations of the work based on the recipient's background knowledge and worldview.

Textual linguistics is a scientific branch that continues its development around certain methods and terms that aims to distinguish between texts and non-texts, and enables the systematic and methodical examination of texts. The research subject of textual linguistics is not the examination of the individual elements that formed the text, but the examination of the entire text in its own context. The text is a verbal or written linguistic product that aims to convey a message to the receiver for a certain purpose according to the rules of language. The elements that formed the text are not arranged randomly, but in a way that is compatible with each other in terms of structure and function. In the conducted textual examinations, all the elements that form the text are considered together. Textual linguistics studies evaluate texts by their textuality criteria. One of the textuality criteria determined for whether a linguistic phenomenon can be evaluated as a text is coherence. Coherence expresses being included of the linguistic elements that form the text in the text on a logical level.

Coherence, which expresses the logical connection of the text, is formed by interpreting the sentences that make up the text according to each other. Coherence, which is not limited to intra-textual relations, also includes relations between the concepts in the deep structure of the text, where the reader of the text plays an active role in the comprehension process. The logical and semantic integrity of the text is shaped by certain appearances between the elements that formed it.

This is the paid appearances in the Münacat section of Süleyman Çelebi's work *Vesîletü'n-Necât*, which was added as a mevlid access name in Turkish literature, and the classification of Beaugrande and Dressler is to cut the data that provides transfer with purpose-result and result.

As a result of the examination, the diversity of coherence appearances in the Münacat section of *Vesîletü'n-Necât* draws attention. The coherence connection in the text is conveyed to the receiver by means of description and insinuation from the general to the specific or from the specific to the general, with references, morphemes and concepts indicating contrast.

In the section of Münacat, where the love of Allah is explained, every task that starts with His name will be easy and He is the only one with power over the universe, consistency is provided with the connections of specialization, generalization, cause-effect, purpose-effect, condition-effect, comparison

and contrast. The text is supported with various appearances of consistency on a logical basis, where it is explained that it is a whole.

In the Münacat section of *Vesîletü'n-Necât*, it was determined that the most frequently used connection type was the privatization connection. In the fifth couplet of the text, when Allah is mentioned once with love, all sins fall like autumn leaves and in the ninth couplet of the text, a privatization connection is established between the attributes of Allah. At the same time, the expression of the “cümle âlem” in the twenty-eighth couplet and the words “ins ü melek, arş u ferş ü ay güneş” in the twenty-ninth couplet of the text are another example of the privatization connection in the text.

In the thirtieth couplet of the text, the generalization connection is used by making references to the words “bunları” and “cümle”, “cümle âlem” in the twenty-eighth couplet, and “ins ü melek, arş u ferş ü ay güneş” in the twenty-ninth couplet.

In the first and fourth couplets of the section, the reason for mentioning the name of Allah is that it is obligatory for every servant and that every task started with the name of Allah will be completed, and the cause-effect connection is utilized. Another situation that exemplifies the cause-effect connection in the sample sentence in the section is that a task cannot be completed because it is not started by mentioning the name of Allah.

The purpose connection in the text is exemplified in the thirty-fourth couplet. The purpose connection in the couplet is provided with the optative mood -(y)AsIz used in Old Anatolian Turkish.

The condition-result connection in the text is provided by the morphemes -sA and -A. The condition-result connection is exemplified in the first, third and fifth couplets of the section.

The comparative connection is exemplified in the thirty-second couplet of the text with the expression “andan artuk” and in the thirty-third couplet with the line “Nice haşr ola bu olmaya tamam”.

The connection of opposition is exemplified in the twenty-sixth couplet of the text with concepts expressing contextual opposition and in the twenty-seventh couplet with concepts expressing conceptual opposition.